

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УЯВЛЕНЬ ПРО СИСТЕМНІСТЬ ТА ЄДНІСТЬ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Костючков С.К.

Херсонський державний університет,

доцент, кандидат політичних наук

Зародження і розвиток постіндустріального суспільства, а також пов'язане з ним проникнення в усі сфери людської діяльності інформаційних технологій активізувало не тільки масштабні зміни в суспільному бутті, але й модифікації світогляду, світосприйняття й світорозуміння, генерування нової комунікаційної стратегії міжособистісної та міжгрупової взаємодії. Реальність стрімко змінюється, й, будучи нерозривно пов'язаною з глобальним інформаційним простором, підвищує власну стохастичність, провокує прояви потужних контртенденцій у всіх сферах суспільного життя, дестабілізації усталених і упорядкованих систем, збільшує кількість інтерпретаційних сценаріїв та варіантів розвитку майбутнього.

Формування нових філософських ідей у сфері освіти зумовлені не тільки внутрішніми проблемами й протиріччями освітньої системи, але, ширше – масштабними трансформаціями в культурному житті суспільства, змінами його інтелектуального стану, модернізацією моделей соціальної взаємодії з урахуванням нових цивілізаційних викликів. Політика міжнародних відносин в умовах нового тисячоліття характеризується широким практичним впровадженням концепції апроксимації, сутність якої в симпліфікації – спрощенні важкозрозумілого, контамінованого, орієнтації на мінімізацію витрат, зокрема, в культурно-освітній сфері. Це дає можливість західній культурі ампліфікуватись у світовому просторі, долати бар'єри духовної алієнації, стати зрозумілою, свідомо прийнятною в різних країнах на всіх континентах, для різноманітних соціальних груп, реалізуючи, таким чином, функції об'єднання, коригування й навіть контролю світової спільноти.

Специфічною функціональною характеристикою сучасної вітчизняної філософії освіти в її практичному форматі є комплексне, системне з'ясування й дослідження передумов, закономірностей і особливостей розвитку та ймовірних наслідків кризових явищ в освітній системі. Якщо філософія освіти визначає сутність освіти як системи, імплікованої з суспільним організмом, її зміст і характер взаємовідносин з іншими соціальними інститутами, а також місце і роль в процесі виховання, то педагогіка узагальнює та конкретизує форми того, чому саме і як треба вчити, в контексті реалізації мети й завдань освіти. Актуальність докорінної трансформації, реформування, координування системи освіти з вимогами сучасного світу є невідворотною даниною глобалізованому світовому простору. Перед українською освітою XXI століття стоїть подвійне завдання: зберегти всі прогресивні тенденції й позитивні здобутки вітчизняного освітнього досвіду, а також збагатити його досягненнями та новаціями закордонних освітніх систем, які організаційно, змістовно й сутнісно є конгеніальними українським.

Відповідно до цього слід додати, що філософія освіти має розглядатись як відрефлексоване сприйняття світу, пізнання й розуміння якого людиною відбувається шляхом засвоєння продукованого суспільством узагальненого світового досвіду. Філософія освіти здійснює пошуки нових освітніх парадигм у контексті уявлень про системність та єдність світу, сприяє науковому обґрунтуванню проєктів освіти майбутнього, допомагає формуванню індивідуального образу цілісного світу кожного суб'єкта педагогічного процесу, виробляє концептуальні пропозиції щодо модернізації сфери освіти й виховання. Слід зазначити, що подібні проєкти не обов'язково мають бути безумовно релевантними наявним політичним, економічним та соціокультурним ресурсам конкретної держави – вони повинні мати випереджальний характер, визначати як перспективні напрями розвитку освітньої системи, так і статус філософії освіти.

Сучасний етап розвитку суспільства актуалізує необхідність підходу до освіти, як до базового механізму репродукції суспільного інтелекту, підвищення якості національного інтелектуального ресурсу, потужність якого зумовлює відповідність процесу й умов освіти динамічним, таким, що постійно диверсифікуються, вимогам, інтенціям та запитам суб'єктів, задіяних у освітньому процесі. Подібні положення, з несуттєвими варіаціями та модифікаціями, закладені в освітні концепції практично усіх розвинених країн, зокрема, у вітчизняну Національну стратегію розвитку освіти, яка «визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику і складає основу для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури та змісту системи освіти» [2].

В. Кремень визначає, в найбільш загальному вигляді, основні загальноцивілізаційні тенденції, які будуть визначальними в нинішньому столітті, визначати й зумовлювати розвиток практично всіх сфер суспільного життя. Суспільство стає дедалі більше людиноцентристським: індивідуальний розвиток особистості в сучасних умовах стає, з одного боку, визначальним індикатором прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. Саме тому, вважає дослідник, пріоритетними сферами суспільного життя в нинішньому столітті стають наука, як продуцент нових знань та освіта – як система, що «олюднює» знання та забезпечує індивідуальний розвиток людини [1].

Означені проблеми й тенденції дають підстави зробити наступні висновки:

1. У першій чверті XXI століття поглиблення специфіки філософії освіти в світовому науковому просторі продовжується, оскільки не втрачають актуальності проблеми співвідношення освіти, знання та інформації, транскордонність та інтернаціоналізація освіти, формування в соціумі громадянського суспільства, гуманізації та гуманітаризації освіти тощо.

2. В умовах реального народовладдя або демократичного транзиту в різних країнах культура й освіта мають набути нового статусу – культура повинна слугувати підґрунтям освіти, в той час як освіта набуває ознак одного з пріоритетних факторів процесу модернізації світового суспільства.

3. Зокрема, вища освіта повинна стояти на позиціях цілісного філософського світогляду, з яких людина розглядається в контексті гармонії фізичного й духовного, загального та партикулярного, чуттєвого й раціонального, в органічній єдності її з оточуючим світом, Космосом, Богом.

Отже, необхідність ґрунтовного, комплексного філософського розгляду стану сучасної системи освіти, а також ролі філософії освіти в процесі конструктивного й продуктивного розуміння напрямів і контенту її розвитку зумовлена не тільки чинниками політичного, економічного, культурного або соціального змісту, але й потребами самої філософії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кремень В. Філософія образования XXI века / В. Кремень // Персонал. – 2003. – №1. – С. 8-13.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.